

dr hab. Robert Manowski

Warszawa 22.02.2024 r.

Wyższa Szkoła Artystyczna

w Warszawie

ul. Siennicka 6a, 04-005 Warszawa

Recenzja

w postępowaniu habilitacyjnym odnosząca się do wskazanego osiągnięcia

i całokształtu dorobku naukowego-artystycznego, dydaktycznego

dr Anny Leśniak

Władze Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku, Wydział Rzeźby i Intermediów, Katedra Intermediów, za pośrednictwem Rady Doskonałości Naukowej w Warszawie wyznaczyły moją osobę na członka i recenzenta w komisji habilitacyjnej do oceny osiągnięć **dr Anny Leśniak** z Akademii Sztuk Pięknych w Gdańsku.

Wniosek z dnia 31.08.2023 r. na podstawie art. 221 ust. 10 Ustawy z dnia 20 lipca 2018. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. Z 2021 r. poz. 478 zm.) – aby komisja habilitacyjna podejmowała uchwałę w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w głosowaniu jawnym w wyniku przeprowadzenia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

Przeprowadziłem analizę dorobku habilitantki, oraz osiągnięcia naukowego, będącego podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Lost Element. Re-construction of the Witch. Seria prac intermedialnych inspirowanych artystycznym śledztwem nt. rzeźby Teresy Feodorownej Ries Die Hexe (1895). Projekt artystyczno-badawczy.

Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 marca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2023 r., poz. 742 z późn. zm.):

Habilitantka złożyła wymaganą, kompletną dokumentację zawierającą:

1. Dane wnioskodawcy
2. Autoreferat wraz z dokumentacją głównego osiągnięcia artystycznego.
3. Wykaz osiągnięć naukowych albo artystycznych, stanowiących znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny
4. Kopia dyplomu doktora
5. Prace artystyczne - dokumentacja video prac - wchodzące w skład głównego osiągnięcia artystycznego
6. Portfolio pozostałych prac artystycznych zrealizowanych po doktoracie
7. Potwierdzenia dorobku artystycznego oraz dorobku z zakresu popularyzacji sztuki, artykuły z dziedziny sztuki, wystawy kuratorskie.

Praca artystyczna, opisana w autoreferacie, stanowi znaczący wkład w badania artystyczne, szczególnie w kontekście analizy twórczości Teresy Feodorownej Ries oraz jej rzeźby "Wiedźma". Cykl prac zatytułowany "Lost Element / Re-konstrukcja Wiedźmy" prezentuje interdyscyplinarne podejście do sztuki, obejmujące szereg mediów i technik, takich jak prace video, obiekt, instalacja, teksty oraz wystawy.

Autorka nie tylko przedstawia swoje indywidualne działania artystyczne, ale także odgrywa istotną rolę jako animatorka artystycznych happeningów, pomysłodawczyni twórczych spotkań i kuratorka projektów w ramach kolektywu TFR Archive. Ten zorganizowany wysiłek grupy artystek, skupiających się na życiu i twórczości Teresy Feodorownej Ries, przynosi nowe spojrzenie na postać tej artystki oraz jej dziedzictwo w kontekście współczesnych dyskursów kulturowych.

Niezwykle istotne i ekscytujące jest również odkrycie nowych faktów dotyczących samej rzeźby "Wiedźma" oraz życia autorki, które zostały dokonane dzięki metodzie artystycznego śledztwa zastosowanej przez autorkę. Praca ta nie tylko poszerza naszą wiedzę na temat sztuki i historii sztuki, ale także przyczynia się do reinterpretacji informacji, które już wcześniej były opisane.

Habilitantka podkreśla słusznie, że działa jako pierwsza artystka, która sięgnęła po twórczość Teresy Feodorownej Ries, używając jej jako inspiracji do badań artystycznych, co w mojej ocenie wnosi istotny wkład w odkrywanie postaci zapomnianych w historii sztuki. Projekt "Lost Element / Re-konstrukcja Wiedźmy" nie tylko przyczynił się do rozwoju koncepcji artystycznych samej autorki, ale także otworzył nowe perspektywy badawcze dla szeroko rozumianej narracji w obszarach sztuki współczesnej.

Proces badawczy przedstawiony w opisie jest niezwykle interesujący i innowacyjny ze względu na swoje podejście do analizy zniszczeń marmurowych rzeźb Teresy Ries, zwłaszcza "Wiedźmy". Wykorzystanie wywiadów z specjalistami zajmującymi się konserwacją dzieł sztuki, takimi jak Marija Milchin i Johann Nimmrichter, stanowi niezwykle wartościowy element tego procesu.

W trakcie rozmów z konserwatorami zadawane są szczegółowe pytania dotyczące historii i stanu zachowania rzeźb, co pozwala na głębsze zrozumienie przyczyn zniszczeń oraz sposobów ich interpretacji. Istotne jest także poruszenie kwestii rekonstrukcji, gdzie autorka projektu świadomie podkreśla różnicę między podejściem konserwatorskim, które może ograniczać się do jednoznacznej decyzji "tak" lub "nie", a kreatywnym podejściem artystycznym, które stwarza przestrzeń dla alternatywnych interpretacji i działań.

Dodatkowym aspektem, który nadaje temu procesowi badawczemu charakteru innowacyjności, jest sposób prezentacji danych. Wykorzystanie plansz z pytaniami oraz warstwy dźwiękowej, która odnosi się do akustycznych aspektów pracy konserwatorów, tworzy atmosferę zanurzenia w procesie analizy i interpretacji. Dźwięki narzędzi przywołują zarówno obrazy tworzenia, jak i destrukcji, co dodaje głębi temu badaniu.

W ten sposób, proces badawczy nie tylko kładzie nacisk na eksplorację samego przedmiotu badań, ale także na refleksję nad różnymi metodami interpretacji i prezentacji danych. Jest to ciekawa i nowatorska metoda badawcza, która otwiera drzwi do dalszych dyskusji nad rolą sztuki w procesie poznawczym oraz jej relacji z innymi dziedzinami nauki i praktyki, takimi jak konserwacja dzieł sztuki.

Wnioski recenzenta na temat projektu artystyczno-badawczego habilitantki *Lost Element. Reconstruction of the Witch*. Seria prac intermedialnych inspirowanych artystycznym śledztwem nt. rzeźby Teresy Feodorownej Ries *Die Hexe* (1895):

1. Projekt artystyczny jest kompleksowy i wieloaspektowy, obejmujący różne media i techniki.
2. Badania artystyczne prowadzone w ramach kolektywu TFR Archive przynoszą nowe spojrzenie na życie i twórczość Teresy Feodorownej Ries.

3. Zastosowanie metod artystycznego śledztwa doprowadziło do odkrycia nowych faktów i reinterpretacji informacji na temat rzeźby "Wiedźma" oraz jej autorki.
4. Praca artystyczna stanowi istotny wkład w badania nad postaciami zapomnianymi w historii sztuki.
5. Projekt "Lost Element / Re-konstrukcja Wiedźmy" jest interesujący, ponieważ otwiera nowe perspektywy badawcze dla przetwarzania, rozumienia i interpretacji sztuki współczesnej w oparciu o sztukę dawną.

Badając inne osiągnięcia habilitantki, jako recenzent, mogę podzielić się pewnymi wątpliwościami natury koncepcyjno-estetycznej dotyczącymi projektu "Nike", które ujawniają się w trakcie obserwacji procesu rzeźbienia niewidzialnej rzeźby. Pomimo interesującej koncepcji i założeń projektu, mogę odczuwać, że umowność i teatralizacja tego procesu, według mnie, mogą prowadzić do pewnej niepotrzebnej banalizacji oraz oczywistości w przekazie artystycznym. Sam proces nasłuchiwania gestów rzeźbiarza/rzeźbiarki i ich odtwarzania w powietrzu, wydaje się być zbyt konceptualny, co może prowadzić do oderwania się od autentyczności i spontaniczności w procesie twórczym, które są często kluczowe dla performansu, czy happeningu. Teatralizacja tego procesu może zatem oddalić mnie, jako widza, od uczestnictwa w wydarzeniu artystycznym, prowokując poczucie sztuczności, a przez to niesmaku estetycznego, a nawet zwątpienia w autentyczność samego performance'u. Dodatkowo, zastosowanie dźwięków alfabetu Morse'a jako elementu nieoczywistej komunikacji w projekcie, choć może być interesującym zabiegiem formalnym, może również wprowadzać pewien poziom nadmiernego skomplikowania lub koncepcyjnej abstrakcji, utrudniając w pełni zrozumienie przekazu artystycznego.

Jednak pomimo moich wątpliwość, to w kontekście przesunięcia się współczesnych działań artystycznych w stronę konceptualnej performatywności i procesu, projekt "Nike" wydaje się eksplorować ciekawe pytania dotyczące relacji między tym, co widzialne, a tym, co zakodowane w dziele sztuki. Jednakże, moje osobiste odczucia podczas obserwacji procesu rzeźbienia niewidzialnej rzeźby, skłaniają się raczej ku nierozwiązanej niezgodzie estetycznej oraz zwątpieniu, niż pełnemu zaangażowaniu w doświadczenie artystyczne, co może też świadczyć o tym, że projekt jest ciekawy.

Projekt "patRIOTki" stanowi fascynującą i angażującą podróż przez historię, która jest nie tylko inspiracją, ale także punktem wyjścia do refleksji nad współczesnym pojęciem patriotyzmu i jego

relacją z emancypacją kobiet. W projekcie tym artystyczna kreacja łączy się z badawczym podejściem, otwierając nowe perspektywy interpretacyjne i podnosząc ważne pytania dotyczące roli kobiet w historii oraz współczesnym kontekście społecznym i politycznym.

Projekt "patRIOTki" stanowi wyjątkowe połączenie twórczej ekspresji i badawczego podejścia do historii, co sprawia, że jest niezwykle interesujący i inspirujący. Twórczy proces wykorzystania inspiracji historycznej, w sposób kreatywny i świeży, otwiera nowe perspektywy interpretacyjne, umożliwiając nam spojrzenie na przeszłość z nowej, artystycznej perspektywy.

Ciekawe metody artystycznych badań zauważam w projektach habilitantki, które sięgają do historii, by wydobyć z niej inspirujące historie kobiet zaangażowanych w walkę patriotyczną, często zapomnianych lub pomijanych w oficjalnych narracjach. Poprzez artystyczną kreację, taką jak obiekty-suknie, fotografie oraz video, np. w projekcie "patRIOTki", habilitantka przywraca historii do życia, otwierając nowe możliwości interpretacji, zrozumienia i przeżywania.

Bardzo interesujące zestawienie faktów historycznych z artystyczną wizją pozwala na stworzenie świeżego spojrzenia na przeszłość, co prowokuje do refleksji nad współczesnymi wyzwaniem i zagadnieniami społecznymi. Projekt ten przynosi nową jakość do analizy historii oraz zachęca do poszukiwania alternatywnych perspektyw i interpretacji. W ten sposób, podejście twórcze i badawcze projektu "patRIOTki" nie tylko otwiera nowe horyzonty interpretacyjne, ale także angażuje nas w aktywne dialogi z przeszłością, co czyni go niezwykle wartościowym i inspirującym dla widza.

Ciekawym aspektem projektu jest wykorzystanie inspiracji historycznych wydarzeń, szczególnie zaangażowania kobiet w akty patriotyczne z czasów zaborów i ich reinterpretacja poprzez artystyczne formy, takie jak obiekty-suknie, fotografie oraz video. Suknie, które są artystyczną interpretacją sposobów chowania i przenoszenia broni przez kobiety, stanowią symboliczne odniesienie do różnych etapów życia kobiety oraz ich zaangażowania w walkę patriotyczną.

Za pomocą fotografii oraz opisów historii kobiet, które zostały zapomniane lub zniknęły z oficjalnej historii, projekt "patRIOTki" przywraca ich pamięć i ukazuje ich rolę w walce o niepodległość. Video, będące dokumentacją projektu, skutecznie uzupełnia wizualną narrację, prezentując historie kobiet-patRIOTek na podstawie cytowanych fragmentów z książki Wojciecha Lady.

W kontekście współczesnych debat nad patriotyzmem, suwerennością i walką, projekt "patRIOTki" staje się istotnym głosem, który stawia pytania o rolę i znaczenie patriotyzmu w dzisiejszym świecie oraz jak kobiety widzą siebie w tej narracji. Dzięki temu, praca ta nie tylko angażuje widza

w refleksję nad historią i teraźniejszością, ale także otwiera dyskusję na temat równouprawnienia i emancypacji.

Dla mnie jako recenzenta, który z racji swojego doświadczenia pracy przy filmach dokumentalnych oraz pewnych uwarunkowań i jeszcze niedawnych tendencji, z którymi często się spotkam, polegających na przywracaniu historii naszego kraju i przetwarzaniu materii historycznej, autorski projekt habilitantki "patRIOTki" to niezwykle interesujący i wartościowy projekt artystyczny, który nie tylko przywraca pamięć o kobietach zaangażowanych w walkę o niepodległość, ale także inspiruje do głębszej refleksji nad współczesnymi wyzwaniem społecznymi i politycznymi.

Wśród przesłanej dokumentacji dokonań habilitantki są też takie które poruszają mocniej emocje.

Jako recenzent, chciałbym przejść nad historią zarazy z zapomnieniem i maseczką na twarzy, jednak zatrzymałem się na dłużej nad projektem "Rebellious Cells / Zbuntowane komórki". Zatrzymałem się z oczami otwartymi na kreatywne podejście, które habilitantka prezentuje w trudnych czasach pandemii. Wszyscy, choć nie chcemy, pamiętamy jak koronawirus zdominował naszą codzienność i zepchnął na margines inne kwestie zdrowotne.

Projekt habilitantki, będący video-performance'em, wznawia dyskusję na temat stanu służby zdrowia i leczenia pacjentów w Polsce. Autorka, będąc wewnątrz systemu, w którym sama doświadczyła niepewności i braku zaufania, odważnie stawia pytania o wartość zdrowia i koszt leczenia w kontekście zaniedbań politycznych i systemowych problemów. W kontekście obecnych wyzwań zdrowotnych i społecznych, "Rebellious Cells / Zbuntowane komórki" staje się ważnym głosem artystycznej ekspresji, który wzywa do refleksji nad obecnym stanem służby zdrowia i potrzebą reformy systemu. Pomimo trudności, jakie niesie ze sobą pandemia, projekt ten pokazuje, że sztuka może być nie tylko formą wyrazu, ale także narzędziem do wyrażania oporu i poszukiwania zmian.

Dla mnie jako recenzenta, szczególnie rezonuje z osobą i obszarem badań habilitantki wystawa, będąca impulsem do refleksji nad obecnością kobiet na Akademiach Sztuk Pięknych, która staje się istotnym głosem w kontekście pokazywania nowej perspektywy historycznej na los i zmagania przez wieki kobiet - artystek. Habilitantka wskazuje w twórczy sposób, że przez wiele lat kobiety miały ograniczony dostęp do edukacji artystycznej, co sprawiało, że ich wkład i rola w środowisku akademickim pozostawały niedocenione. Jednakże, dzięki determinacji i poświęceniu kobiet takich jak Zofia Baltarowicz-Dzielińska czy Käthe Kollwitz, możliwość studiowania na Akademiach Sztuk Pięknych stała się faktem. Wystawa autorstwa habilitantki oraz towarzysząca jej konferencja

stały się platformą do przemyśleń nad zmieniającą się rolą i pozycją kobiet w akademickim środowisku sztuki.

W obliczu współczesnych wyzwań społecznych i kulturowych, głos artystki, habilitantki i edukatorki, pracującej na Akademii, staje się niezwykle ważny i szczerzy. Wskazana wystawa, będąca wynikiem jej pracy, potwierdza tę świadomość, prezentując różnorodność postaw artystycznych i społecznych kobiet pracujących na Akademiami Sztuk Pięknych. Poprzez prezentację prac artystycznych, projekcję dokumentacji oraz materiały archiwalne, wystawa staje się nie tylko projektem artystyczno-badawczym, ale także wstępem do pogłębionych studiów nad tematem oraz platformą do budowania kontaktów i wymiany doświadczeń między artystkami wykładowczyniami w Polsce i za granicą.

Po dokładnej analizie dorobku habilitantki, uważam, że jej prace artystyczne i badawcze stanowią ważny i ciekawy wkład w poszerzenie obszarów badań twórczych, szczególnie tych uwzględniających kontekst historii, kultury i historii sztuki, wkład stanowiący podstawy do ubiegania się o tytuł doktora habilitowanego.

Wnioskiem z recenzji jest to, że projekt pt. "***Lost Element. Re-construction of the Witch. Seria prac intermedialnych inspirowanych artystycznym śledztwem nt. rzeźby Teresy Feodorownej Ries Die Hexe (1895).***" autorstwa dr Anny Leśniak jest wartościowym osiągnięciem zarówno w dziedzinie sztuki i dyscypliny, jak i badań, co zostało potwierdzone wystawami i publikacjami. Habilitantka będąca autorką projektu jest kreatywną artystką, która ciągle poszukuje nowych możliwości wyrażenia swojego przekazu, co wprowadza nowe spojrzenie na ciekawy kontekst historycznych zdarzeń ustawionych artystycznie, w odniesieniu do współczesnej społecznej wrażliwości i języka wizualnego.

Ponadto, wskazana dokumentacja do oceny spełnia wymagania ustawowe dotyczące nadania stopnia doktora habilitowanego, w tym dorobek artystyczny i naukowy oraz popularyzację sztuki i nauki poprzez współpracę z prestiżowymi podmiotami akademickimi. Wszystkie te elementy wskazują, że praca dr Anny Leśniak wnosi znaczny wkład w rozwój kultury i dyscypliny, a sama habilitantka zasługuje na nadanie jej stopnia doktora habilitowanego, za którym jako recenzent wnioskuję.

